

ÈTICA DE LA VIRTUT (VIRTUE ETHICS) I ÈTICA DEL DEURE (DUTY ETHICS)

La distinció entre "ètica de la virtut" i "ètica del deure" és una forma de plantejar la diferència entre les ètiques de caire aristotèlic (o conseqüencialista) i les tipus kantiana (o deontològiques). Va ser proposada per W. Frankena (en el llibre *Moral Obligations*, 1949) i s'usa molt sovint en l'àmbit anglosaxó. Per a Frankena una persona moral és kantiana perquè actua per deure, cercant l'intrínsecament bo; mentre que una persona virtuosa no és moral (actua, per així dir-ho, massa "estratègicament"). Segons Frankena una virtut és un "tret de caràcter" i aquests "trets de caràcter" sense principis que els guïïn són cecs. A més, és difícil "educar les virtuts" si no sabem a partir de quins principis fer-ho, o a quins principis atribuir-les. L'ètica de les virtuts sovint es presenta com la forma contemporània de l'ètica aristotèlica tot i que de fet és més neoescolàstica que no pas grega.

Segons Margarita Mauri (*Les virtuts en el pensament contemporani*, Bcn, 1992), una ètica de les virtuts defensaria les següents tesis:

- 1.- La filosofia moral ha de canviar la seva investigació sobre el deure i centrar el seu interès i anàlisi en la virtut, en tant que alternativa a una ètica de tipus formal.
- 2.- En la moral només són bàsics els judicis sobre la virtut. La rectitud dels actes deriva de la virtut del caràcter. Aquesta idea és expressada a través de dues afirmacions:
 - a) Els judicis sobre la virtut poden validar-se amb independència de la rectitud de l'acte.
 - b) La virtut és la que fa correcte (recte) l'acte, en tant que constitueix el seu antecedent, és a dir, l'origen d'on procedeix.
- 3.- L'ètica de les virtuts és una classe d'ètica aretàica que usa expressions com les de "moralment bo" o "moralment dolent", "virtuós" o "viciós".
- 4.- L'ètica de les virtuts és una classe d'ètica teleològica que qualifica especialment els agents (*agent-ethics*) més que no pas els actes. D'aquí que tingui un interès especial pel tema del "caràcter moral" perquè és la causa de la conducta bona.

En la direcció oposada la "Duty Ethics" que té a Kant com a punt de referència es caracteritza per les següents afirmacions:

- 1.- La qüestió més important en moral és: Què és correcte o obligatori de fer? Tota reflexió moral ha de començar amb aquest interrogant.
- 2.- Els judicis bàsics de la moral són els que tracten de la rectitud dels actes.
- 3.- Els judicis morals bàsics tenen la forma de regles o principis de l'acte recte (correcte), i els judicis particulars deriven d'ells.

4.- La forma dels judicis morals bàsics és universal.

5.- Els judicis morals bàsics no mantenen cap relació amb el bé humà que és independent de la moralitat.

6.- Els judicis morals bàsics són categories independents dels desigs de l'agent.

7.- Qualsevol tret de virtut del caràcter deriva de la prèvia correcció o rectitud dels actes. Els termes usats per la Duty Ethics són "correcte", "incorrecte", "deure", "obligació".

La diferència fonamental que separa aquestes dues classes d'ètica es refereix a l'objecte de qualificació. En el cas de l'ètica de les virtuts (V.E.) l'objecte estudiat són les persones, els motius, les situacions concretes, les intencions i els trets de caràcter (*agent-ethic*), mentre que en l'ètica del deure (D.E.) l'aplicació només es fa als actes (*act-ethic*) sense entrar a valorar el caràcter, desigs o inclinacions de l'agent. La distinció DE/VE suposa la dicotomia ser/fer (*being-doing*).

Les successives discussions entre la V.E. i la D.E. han donat lloc al que alguns filòsofs catòlics (influits per una lectura abusiva del teòleg protestant Karl Barth), i especialment el neotomista menor Giuseppe Abba, van anomenat el debat entre "l'ètica de la tercera persona" (D.E.) i "l'ètica de la primera persona".

- La D.E. té un plantejament "extrincista" de la moralitat, perquè tracta dels actes, del que un observador ("tercera persona") podria analitzar de l'agent moral, obviant la consideració d'intencions i desigs. Per això la D.E. no troba justificació per a una psicologia moral que formi part integrant i necessària de l'ètica.
- La V.E., en canvi, defensa la necessitat del coneixement de l'agent moral, de les seves inclinacions i fins (primera persona). La V.E. defensa la necessitat d'una Psicologia complementària de l'Ètica que pugui ajudar en la tasca de comprendre l'estructura emocional de l'home.

Les ètiques de les virtuts actualment estan gairebé arraconades (o les defensen quasi en exclusiva grups molt conservadors i ultrareligiosos), perquè han encallat davant problemes conceptuals irresolubles. En primer lloc per considerar "virtuós" algú caldria una prèvia clarificació antropològica: les virtuts poden ser tan diferents com els models de vida bona que una societat pluralista pugui assumir. D'aquesta manera un esquema rígid de virtut necessita també el recolzament d'un esquema de "vicis" o "pecats" que poca gent creu que sigui possible universalitzar. D'altra banda la suposada "recta raó" (a més de no ser universal) sovint tampoc no és tan "recta" sinó que respon a prejudicis ideològics, religiosos o, fins i tot ètnics.

No estaria de més sospitar que, com ja va dir, John Stuart Mill al segle 19, el que s'acostumen a anomenar "virtuts" són poca cosa més que els tòpics més rancis compartits per les classes mitjanes. Casos biogràfics risibles com el de la filòsofa moral Iris Murdoch (més coneguda com autora de novel·les de lladres i serenos), que predicava la virtut mentre es dedicava a la pràctica del sadomasoquisme amb Elias Canetti, no han contribuït especialment a prestigiar la tesi.

Bibliografia: Margarita MAURI: Les virtuts en el pensament contemporani. Edicions del Drac, Bcn, 1992, p.55-63.